

BAŐKAN SERDENGEÇTİ'NİN STAR-PARAMETRE EKİ'NE VERDİĞİ MÜLAKAT

(18 MAYIS 2003)

Süreyya Serdengeçti. Hemen her dönemde gündemden hiç düşmeyen, ekonomi aktörlerinin her hareketini yakından izlediği Merkez Bankası'nın Başkanı. Serdengeçti ile bütün açıklığıyla Merkez Bankası'nı, ekonominin geleceğini, hatta özel hayatını konuştuk. Serdengeçti, birikimini TL'de tutuyor. Sadece üzerinde kendi imzası olduğu için değil, uzun vadede dövizden daha fazla getiri sağladığı için. Zaten cebinde de sadece TL taşıyor. Ekonomik hedeflerde şimdiki halde bir revizyon olmayacağı görüşünde. Yeni banknot basmak yerine, uygun zaman geldiğinde paradan 6 sıfır atılmasını daha gerekli görüyor. Ekonominin geleceği konusunda iyimser. Ama temkini elden bırakmıyor. İşte Serdengeçti'nin açıklamaları:

- Sizce Merkez Bankası yeterince bağımsız mı?
- Amaç değil, araç bağımsızlığı olan bir Merkez Bankamız var. Amaç olan enflasyon hedefini saptarken, hükümetle ortak hareket ediyor. Bize göre de zaten böyle olması gerekiyor. Geçmiş hükümetlerin ekonomi politikalarının enflasyona etkisini de göz önüne alırsanız, hükümetin mutlaka işin içinde olması gerekiyor. Bu açıdan biz memnunuz. Yasayla ilgili bir sıkıntımız bugüne kadar çıkmadı. Aksine zaman içinde bütün bu yapının bize ve ekonomi programlarına

sağladığı kredibilitiyi de gördüğümüz için, bağımsızlık konusunda bir sıkıntımız yok.

- Merkez Bankası'nın ani gelişmeler karşısında refleks kabiliyeti nedir?

- Refleks yeteneğinin oldukça yüksek olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Özellikle dalgalı kur rejiminde eli kolu bağlı olmadığı için likiditeyle ilgili gerekli kararları anında ve tatmin edici şekilde alabilmektedir. Bu kararları alırken elindeki yüksek teknoloji imkanından, ayrıca oldukça genişlettiği bilgi tabanından yararlanmaktadır. Son Irak Savaşı sırasında finansal istikrara yönelik anında verdiği tepkiler bunun en güzel örneğidir.

- Hükümet'le sorun yaşıyor musunuz?

- Hükümet'le ilişki olması gerektiği gibi gidiyor. Kimi zaman basına yansıdığı ölçüde aramızda bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Hükümet de faizlerin genel düzeyinin yüksek olmasından şikayetçi, biz de. Faizleri düşürmenin yolunun güven ortamını sağlamaktan, onun da yolunun ekonomi politikalarını kararlılıkla uygulamaktan geçtiğini biliyoruz. Hükümet'in bizim kur ya da kısa vadeli faiz politikamıza karışması söz konusu değil, zaten doğru da olmaz. Kendisine müdahale edilmesinden sadece Merkez Bankası zarar görmez, güven ortamı bozulacağı için Hükümet de zarar görür.

- Türkiye ekonomisini yakın gelecekte ne bekliyor?

- Programda kararlı bir şekilde devam ettiğimiz ölçüde, 2002 ve 2003'te de gördüğümüz gibi ekonomi, şoklara daha dayanıklı hale geldi. En son Irak Krizi bunun iyi bir örneğidir. Bu nedenle programı kararlılıkla uygulamaya devam etmeliyiz. Dışsal şoklara da Irak'ta olduğu gibi zamanında tedbir alırsak görünümün olumlu devam etmemesi için hiç bir neden yok. Ama Merkez Bankası iyimser olurken temkini de elden bırakmayacak. Kamu maliyesi ve yapısal reform sürecini herkesin dikkatle izlemesi gerekiyor.

- Sizce Türkiye'de tek haneli enflasyonu ne zaman göreceğiz?

- Programa kararlı bir şekilde devam edersek, 2005 yılı içinde bunun gerçekleşeceğine inanıyorum.

- Peki, programın kararlılıkla uygulandığını düşünüyor musunuz?

- Seçim sürecinde aksamalar olmuştu. Ancak, bu konuda önemli mesafe alındığını düşünüyorum. Kararlılığın en önemli göstergesi, IMF ile yapılan gözden geçirmelerin sağlıklı bir şekilde tamamlanması olacak.

- En son doların 1.5 milyonun altına inmesi üzerine döviz alımı yaparken "Kurların mevcut düzeyinden rahatsız değiliz" dediniz. Ne demek istediniz?

- Bir defa Merkez Bankası'nın hedefi enflasyondur ve dalgalı kur rejiminde kuru belirli bir seviyede tutmak zorunda değildir. Kur, bu rejimde ekonomi

politikalarının, ekonominin temellerinin ve beklentilerin sonucunda oluşur. O beklentiler ki, kimi zaman biz temkinli bir iyimserlik içindeyken aşırı iyimser de olabilmektedir. Ancak, biz istikrarsızlığa, aşırı oynaklığa karşı döviz piyasalarına müdahale ederiz. Bir de dövizde arz fazlası olması durumunda rezervlerimizi artırmaya çalışırız. Kimilerinin çok arzu etmelerine rağmen, istikrar programının halen bulunduğu aşamada, Merkez Bankası'nın kurların olması gerektiği seviye ile ilgili görüş belirtmesi doğru değildir. İnsanlar hala, geçmişte olduğu gibi bizden fiyat istikrarından başka hedeflerle de uğraşmamızı istiyorlar. Bu kötü alışkanlıkları, örneğin eski dönemlerin sıcak para alışkanlığını yenmemiz gerekiyor.

- Bu aşamada bir sıcak para tehlikesinden söz edebilir miyiz?

- Sıcak para tehlikesi, dalgalı kur rejimine geçildiğinden beri, daha öncesi ile kıyaslanmayacak kadar azalmıştır. Kurun seviyesiyle ilgili piyasalara ne kadar garanti verirseniz o ölçüde sıcak parayı teşvik edersiniz. Sıcak paranın önemli bir bölümü dalgalı kuru sevmez, gireceği ülkede az çok bir kur garantisi bekler. Bugün bu garantinin arayışı içinde olanlar da var.

Ayrıca, Irak Savaşı sırasında paniğe kapılıp 1 milyon 700 binlerden döviz alanların epeyce sıkıntısı var. Bu sıkıntıyı anlayışla karşılamak pek mümkün değil. Bu noktada ihracatçıları ayrı bir yere koyuyorum. Zaman zaman kurun seviyesinden şikayet etmekle beraber genelde dalgalı kur rejiminin nasıl işlediğini biliyorlar.

Ancak, onlar da en az bizim kadar kur istikrarı istiyorlar. Çünkü üzerlerinde yapısal reformlar çerçevesinde çözülmesi gereken yüksek maliyetler var.

- Kur istikrarını tek başınıza sağlamanız mümkün mü?

- Bu, Merkez Bankası'nın sık müdahaleleriyle olabilecek bir şey değildir. Bir kez daha anlaşılıyor ki, geçmişte girdiğimiz krizlerin nedeni öngörülebilir kurlar ve sıcak para olmasa bile bunların krizlerin derinleşmesinde büyük etkisi oldu. Kur politikasını eskiye döndürerek tekrar aynı duruma yol açamayız. Bu konuda Hükümet'in yapması gereken tek şey, istikrar programını kararlılıkla uygulamak, kurumsal düzenlemeler konusunda hassasiyet göstermek ve bu şekilde yüksek reel faizlere olumlu etki ederek borç stokunu sürdürülebilir hale getirmek. Hükümetler bu şekilde davrandığı sürece para ve kur politikasına, o arada kur istikrarına da, en büyük desteği vermiş olurlar.

- Yaz aylarında döviz arzının artacağı da düşünülürse, kurlarda nasıl bir seyir beklemek lazım?

- Yaz aylarında döviz arzında bir artış her zaman yaşanır. Merkez Bankası'nın döviz alım ihaleleri bu unsuru da göz önüne alarak başlatıldı. Bana göre zor geçen bir kıştan sonra kur görece bir istikrar kazanacaktır. Ancak, kurda istediğimiz istikrar düzeyine ulaşmamız biraz daha zaman alacak. Şunu açıkça söyleyebilirim ki, kurlar yönünden tereddüte gerek yok. Merkez Bankası amacına ulaşmıştır.

Kurdaki aşırı oynaklığın büyük ölçüde önüne geçmiştir. Türk lirası bundan sonra da değer kazanır mı, yoksa kaybeder mi diye sorarsanız o, ekonominin temelleri, uygulanan program ve beklentilere bağlıdır. Eğer bu ülkede insanlar ödemeler dengesinin bozulacağını düşünürlerse, bu bozulmanın gerçekleşmesini dahi beklemeden salt bozulma beklentisi ile dövizde alım yapmaları gerekir. Çünkü ödemeler dengesindeki bozulmayı ancak TL'nin değer kaybetmesi telafi eder. Oysa bugün baktığımızda Merkez Bankası'ndan başka pek döviz alan yok. Dalgalı kur rejiminde cari işlemler dengesinde ya da ödemeler dengesinin bütününde krize yol açacak bir sorunun ortaya çıkma olasılığı sabit / öngörülebilir kur rejimlerine göre çok daha düşüktür.

- Her şeye rağmen insanlar o büyük devalüasyonların derin etkisini unutmuş değil.

Bir sabah uyandığımızda yüksek devalüasyonla karşılaşma ihtimali kalmadı mı?

- Devalüasyon riski, bizde 2 yıl öncesine kadar olduğu gibi, kur rejimi sabit ya da öngörülebilir ise ve Merkez Bankası kuru belli bir seviyede tutmaya çalışıyorsa ortaya çıkabilir. Ama bugün olduğu gibi Merkez Bankası kurda herhangi bir hedef koymuyorsa, hatta ekonomi programının bu aşamasında kurun seviyesiyle ilgili bir yorumda da bulunmuyorsa o zaman böyle bir endişeye gerek yoktur. İnsanlar, ekonomide gidişatın kötü olacağını düşünürlerse döviz alırlar ve kuru olması gerektiği yere götürürler.

- Merkez Bankası Başkanı olmak nasıl bir duygu. Kendinizi zengin bir patron gibi hissettiğiniz oluyor mu?

- Ben yıllarca Merkez Bankası'nda uluslararası rezerv yönetiminde, sonra da açık piyasa işlemlerinde çalıştım. Buna rağmen yüksek tutarlarla işlem yapmaktan dolayı zenginlik duygusunu hiç hissetmedim. Daha çok kamu görevi bilinci ve tatminini hissettim.

- Peki, ya stres?

- Merkez Bankası'nda 23 yıl gibi oldukça uzun süre çalışınca, onca çalkantı ve kriz görünce, stresi yönetmeyi öğreniyorsunuz. Zaten bunu öğrenemezseniz bu işi sürdürmeniz mümkün olmaz.

- Öğrencilik yıllarında geleceğinize ilişkin belirlediğiniz hedefle bugünkü konumunuz örtüşüyor mu?

- 1970'li yılların sonunda üniversiteyi bitirdim. O dönemde, Ülkenin içinde bulunduğu koşullarda, sağlıklı bir kariyer hedefi saptamak oldukça zordu. ODTÜ Ekonomi bölümünde okurken en çok Nur Keyder'in verdiği "para" dersinden etkilendim. Notum da iyiydi. Beni bu konulara Hocamın ve o dersin yaklaştırdığını düşünüyorum. Onun haricinde çalışma hayatında ne yaparsam iyisini yapayım dedim, gerisi geldi. Eğer mevki hedefleseydim, herhalde bugün bu konumda olamazdım.

- Hep parayı konuştuk. Biraz da hobi ve fobilerinizden bahsedelim.
- Klasik müzik dinlemeyi çok severim. Klasik müzikle ilgili yayınları yakından takip ediyorum ve CD biriktiriyorum. Vaktim elverseydi çevre, özellikle ağaçlandırma konusunda daha fazla bir şeyler öğrenmek ve yapmak isterdim. Kıyı tipi sportif yelkenciliğe ilgi duyuyorum, ama şimdiye kadar imkanım olmadı. Fobilerim pek yok ama rahatsızlık duyduğum konular var. Türkiye'de enflasyonun evelden beri en büyük sorun olduğunun uzun süre anlaşılabilmesi beni her zaman rahatsız etti. Bilgiye dayanmayan fikir beyanı ve terbiye dışı tavırları hiç hoş karşılamıyorum.
- Hiç geçim sıkıntısı yaşadınız mı?
- Orta halli bir aile içinde annem ve babam, geçim sıkıntımız olduysa bile çocuklarına hissettirmediler.
- Alışverişlerinizde kredi kartı mı nakit mi kullanıyorsunuz?
- Kredi kartı kullanıyorum. Gerektiği kadar nakit de taşıyorum. Tabi ki Türk lirası olarak. Yurtdışı seyahatler haricinde hiç bir zaman cebimde döviz olmadı.
- Merkez Bankası Başkanı olarak yatırımlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
Dövizde tuttuğunuz oluyor mu?
- Bütün yatırımlarım Türk lirasıdır. Bunun bir nedeni Türk lirası ihraç eden kurumun başında olmam. Ama öbür nedeni bana göre, Türk lirası yatırımların uzun

vadede daha iyi getirisi olmasıdır. Son 10 yıla bakın, iki büyük devalüasyon yaşamamıza rağmen 10 yıl önce Türk lirası mevduatı olanlar eşit miktarda döviz mevduatı olanlardan çok daha fazla getiriye sahip olmuştur. Hazine bonosuna yatırımların getirisi daha da yüksek oldu. Devalüasyonlara rağmen bu böyle.

- Bundan sonraki dönemde ne olur ?

- Yine aynen devam eder, Türk lirası getirileri daha yüksek seyreder. Ayrıca, dalgalı kur rejiminde döviz borcunuzun üzerinde veya altında döviz tutuyorsanız kur riski sizin üzerinizde demektir. Yani kazanabilirsiniz de kaybedebilirsiniz de. Konuyu iyi bilmeyenler için döviz borcu yokken döviz tutmak ya da döviz varlığı veya geliri yokken döviz borçlanmak kumardan başka bir şey değildir. Çünkü kimsenin kurla ilgili bir hedefi yok.

- Bundan sonraki dönemde yeni bir banknot mu yoksa Türk lirasından sıfır atmak mı var?

- Bizim artık koşullar oluştuktan sonra paradan 6 sıfır atılmasını gündeme getirmemiz gerekiyor. Ama biraz erken. Özellikle bu yıl ki enflasyon hedefinin tutturulması bana göre önemli. Bundan evvel Hükümetle gerekli görüşmeler yapılarak süreç başlatılabilir. Programımızı kararlılıkla uygularsak, yeni bir banknot çıkarmak yerine 6 sıfır atma yönüne doğru gitmemizin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Şu anda bunun için kesin bir süre vermek istemiyorum.

- Ekonomik hedeflerde revizyon tartışılıyor? Sizce revizyon gerekli mi?
- Biz revizyondan bugüne kadar hiç bahsetmedik. Hatta Irak Savaşı'nda bile. Bazı çevrelerin Irak Savaşı başındaki revizyon taleplerini yadırgadık. Irak Savaşı'nın ekonomiye etkileri yüzünden revizyon yapılacaksa, Savaş'ın gidişatını görmek gerekmez miydi? Bulduğumuz aşamada ben hala hedeflerde bir revizyonu gerekli görmüyorum.

Programımızı kararlılıkla sürdürdüğümüz müddetçe enflasyon hedefinin tutmaması için bir neden yok. Eğer sapma olursa, ki bu tarımdan gelebilir, zaten tarıma karşı para politikasının yapabileceği bir şey yok. Ama bunu konuşmak için erken.

- Görev sürenizin tamamlanmasının ardından ne yapmayı düşünüyorsunuz?
- Görev sürem 2 yılı doldu, yaklaşık 3 yıl daha var. Benim yıllarca Merkez Bankası'nda gördüğüm, Merkez Bankası'nda bir sonraki aşamayı düşünerek başkanlık yapılamayacağı. Eğer bir sonraki aşama düşünülürse, başkanlıktan sonra ben ne olacağım gibi düşüncelerle hareket edilirse başkanlığın çok sağlıklı yapılabileceğini sanmıyorum.